

VERSLAG BESTUURLIJKE CONFERENTIE
SCHULDEN VAN 26 JUNI 2006

Utrecht, 10 juli 2006

SZW
Berenschot

VERSLAG VAN DE DAG

DOEL VAN DE DAG

Bij de opening van de dag wordt door dagvoorzitter Terpstra de nadruk gelegd op het feit dat het hier gaat om een werkconferentie, gericht op het boeken van concrete winst in de aanpak van problematische schulden. Partijen (zie bijlage) die daarbij een belangrijke rol kunnen vervullen zijn door de staatssecretaris uitgenodigd om met elkaar in gesprek te gaan over mogelijkheden voor gezamenlijke resultaatgerichte acties. Vanuit de notie dat er al veel gebeurt, maar dat er nog meer mogelijk is, gaan de deelnemers met elkaar in gesprek. Iedereen is verzocht het vraagstuk te benaderen vanuit 'wat kan ik zelf nog doen?' en vervolgens vanuit 'wat mag ik van anderen verwachten?'. De conferentie is uitdrukkelijk bedoeld als een startpunt van een actiegericht vervolgtraject.

Dagvoorzitter Terpstra licht het programma toe. Als opening van de dag wordt een korte film getoond. Aan de hand van de film en drie presentaties wordt de discussie gestart. De presentaties belichten de problematiek ieder vanuit een verschillende optiek: de optiek van het Rijk, van de schuldeisers en van de schuldhulpverlening/gemeente.

FILM EN INLEIDINGEN

Openingsfilm

De film die wordt getoond geeft een goed beeld over hoe het is om in een schuldensituatie te leven en biedt aangrijpingspunten voor verbeteringen, zowel preventief, als curatief. Naast een aantal schuldenaars komen kamerlid mevrouw Noorman-Den Uyl, de gemeente Tilburg, het Nibud en Intrum Justitia aan het woord.

Optiek Rijksoverheid: Staatssecretaris de heer Van Hoof

De staatssecretaris is van mening dat het getoonde filmpje wat hem betreft indrukwekkend is en de kern van de problematiek goed in beeld brengt. Hij wijst erop dat lenen iets is dat in zijn jeugd minder voorkwam omdat het niet hoorde. Schulden hebben is een fenomeen dat in deze tijd steeds normaler wordt en steeds meer voorkomt. De maatschappij maakt het mensen makkelijk om schulden aan te gaan. Voor bepaalde mensen zorgt dat voor problemen.

Primair zijn mensen verantwoordelijk voor hun eigen financiële zaken en ook voor het aangaan van schulden. Het is echter zorgwekkend dat het aantal gevallen van mensen met problematische schulden toeneemt in alle lagen van de bevolking.

De impact van problematische schulden is groot. Het beïnvloedt de persoonlijke levenssfeer. Het zorgt voor maatschappelijke kosten voor gemeenten en hulpverleningsinstanties, consumenten die uiteindelijk de kosten dragen en de schuldeisers die het geld niet krijgen.

De persoonlijke tragedie is het grootst. Hoe kunnen we het beste hulp bieden maar ook hoe kan de ellende worden voorkomen? Om deze redenen is het belangrijk dat alle deelnemers van de conferentie samen betrokkenheid tonen en verder bijdragen aan oplossingen om de schuldenproblematiek aan te pakken.

Er gebeurt in het kader van schuldenproblematiek al veel op verschillende gebieden. Toch is deze conferentie erop gericht om meer en betere samenwerking te realiseren.

Vanuit zijn persoonlijke ervaring van werkbezoeken in het land ziet de staatssecretaris dat er meer samenwerking nodig is en dat daarvoor goede en concrete afspraken gemaakt moeten worden.

Optiek schuldeisers: de heer Van Leeuwen, voorzitter AEDES

De heer van Leeuwen geeft aan dat er maandelijks huisontuimingen plaatsvinden door opgelopen schulden van bewoners. Het voorkomen van deze huisuitzettingen is een belangrijk doel. De sluitende aanpak van schuldhulpverleners is belangrijk ook bij het voorkomen van huisuitzettingen. Het voorkomen van overkreditering en vroegsignalering van schulden zijn hierbij belangrijke aanknopingspunten. Aedes neemt deel aan een initiatief om tot centrale schuldenregistratie te komen naast de bestaande kredietregistratie bij BKR. Doel van schuldenregistratie is preventie van het oplopen van schulden en het tijdig kunnen doen van een passend aanbod. Ook hier is snelle beschikbaarheid van effectieve schuldhulpverlening van groot belang. De overheid kan hierin bijdragen door het burgerservicenummer beschikbaar te stellen voor eenduidige registratie.

Het voorkomen van schulden is een belangrijk punt. Het niet-gebruik van voorzieningen kan met betere voorlichting worden tegengegaan. Ook de traagheid van uitkeringsinstanties draagt bij aan een achterstand in betalingen. Activering en het verkrijgen van een toereikend inkomen is de laatste en onmisbare schakel om schuldenproblematiek tegen te gaan. Er is dringend behoefte aan nieuwe vormen van activering die tot participatie en ook tot inkomensverbetering leiden. Maatschappelijke ondernemingen mogen hierop worden aangesproken, maar de overheid moet dit faciliteren. Er moeten meer samenwerkingsprojecten komen met partners om de keten van hulpverlening te versterken. 'Naar het voorbeeld van het Münchhausen manifest in Rotterdam: nee zeggen is geen optie.'

Optiek hulpverleners/gemeenten: de heer Spigt, wethouder Dordrecht

De heer Spigt ziet de rol van gemeenten als zeer belangrijk bij de aanpak van de schuldenproblematiek, maar de gemeente kan het niet alleen. Er zijn natuurlijk politieke verschillen tussen gemeenten maar over het algemeen zijn schuldenprogramma's topprioriteit. Het vertrouwen in de gemeenten moet terug komen juist vanuit de keten. Gemeenten moeten ook handelen naar dat vertrouwen. Zijn er prikkels te bedenken waardoor wij met zijn allen meer goede afspraken maken samen en hoe kan de gemeente dat stimuleren? Hoe kijk je aan tegen signaleren? Wanneer grijp je in als organisatie? Is dat bijvoorbeeld na een maand niet betalen? Er moeten rondom deze maatregelen duidelijke afspraken komen en daarmee moeten we geprikkeld raken. Hier ligt ook een taak voor bijvoorbeeld woningcorporaties en energiebedrijven. Woningcorporaties kunnen bijvoorbeeld de huurder 'vangen' met budgetbegeleiding. De relatie met de minnelijke regeling moet duidelijk worden en er moet meer stroomlijning komen rondom het WSNP traject.

Op preventief niveau speelt onderwijs ook een grote rol. Armoedebeleid moet activerend beleid zijn: waar mogelijk, als cliënten in staat zijn in de eigen positie verandering te brengen, moet het motto zijn: activeren. Concreet houdt dat in, dat waar mogelijk armoedebeleid gekoppeld wordt aan reïntegratiebeleid.

Voedselbanken op zich zijn volgens de heer Spigt niet negatief als aanvullend initiatief. Wel is het belangrijk dat gemeenten kijken naar de redenen waarom ze in hun gemeenten zijn opgekomen en proberen iets aan die oorzaken te doen. Voor de gemeente is er de taak om een goede verhouding op te bouwen met voedselbanken en kerken.

Een belangrijke vraag daarbij is natuurlijk altijd: wat gaat dat kosten? De bijzondere bijstand is een onderdeel van het Gemeentefonds, maar onduidelijk is voor gemeenten hoe dat gelabeld is. Duidelijk is wel dat de tekorten toenemen en de druk ook.

De heer Spigt stelt voor gezamenlijk te zoeken naar mogelijkheden voor gezamenlijke actie. Mogelijk gezamenlijk investeren via een plan voor 2007, het Rijk via 'Prinsjesdag', de gemeenten via eigen plannen. Dit vraagt uitwerking, maar de heer Spigt is sterk voorstander van een dergelijke afgestemde actie in de bestrijding van armoede en schulden.

DISCUSSIE

In de discussie wordt door de deelnemers aangegeven de problematiek te herkennen. Ook wordt commitment uitgesproken voor meer samenwerking bij het voorkomen en bestrijden van problematische schulden. Bureaucratie staat de voortgang in sommige gevallen in de weg, dit is deels ook te wijten aan landelijke regelgeving. Lokaal zijn er voorbeelden van aanpakken, waardoor wordt getracht dit tegen te gaan door goede samenwerkingsafspraken. In bijvoorbeeld de G4 en in Roermond hebben de gemeenten goede afspraken gemaakt met de woningbouwcorporaties, dit zijn mooie initiatieven die navolging verdienen.

In de discussie wordt van diverse kanten gepleit voor meer snelheid in de keten. Veel problemen ontstaan of worden niet opgelost door bureaucratie. Een tijdens de conferentie steeds terugkomend belangrijk thema bij het brengen van meer snelheid in de keten is vertrouwen. Vanuit sociale diensten wordt benadrukt, dat ons systeem gebaseerd is op wantrouwen, op rechtmatigheidsdenken (ieder risico willen uitsluiten) en daarmee op bureaucratie. Gepleit wordt voor meer ruimte voor dienstverlening vanuit vertrouwen. Dit wordt vanuit de woningcorporaties onderschreven, daarbij wordt gewezen op het voorbeeld van een commerciële ziektekostenverzekeraar die daar nadrukkelijk voor heeft gekozen.

Er is sprake van korte termijn en lange termijn oplossingen. Op de lange termijn zal - voor wat betreft de rol van de gemeenten - de overheid haar zaken beter organiseren ('Andere Overheid') maar op de korte termijn liggen er ook kansen die met name liggen op het vlak van grotere alertheid, een meer activistische opstelling en betere samenwerking.

In de discussie wordt ingegaan op de minnelijke regeling. Waarom werkt die niet optimaal? Het slagingspercentage van minnelijke schikkingen ligt heel laag. Er moet meer vertrouwen komen. De WSNP zou als stok achter de deur moeten dienen maar in werkelijkheid wordt het gezien als keuzeoptie. Een voorstel zou kunnen zijn om te komen tot één geïntegreerde regeling met eventuele tussenvormen. Een kwalitatieve uitwerking van de WSNP is nodig. Er zijn te weinig cross-over trajecten. De cliënt moet, indien nodig, een pakket krijgen aan hulpverlening en begeleiding bij schuldsanering. Timing is daarbij belangrijk. Gezinnen die in de problemen komen moeten eerder in het vizier komen bijvoorbeeld door huur- of energierekeningen (vroegsignalering). Vervolgens moet de hulp eerder worden opgestart.

Een gemeente geeft aan in een spagaat te zitten. De eigen verantwoordelijkheid van burgers wordt aangesproken doordat ze snel weer aan het werk moeten (poortwachter), maar gemeenten creëren zelf met open ogen periodes dat mensen geen inkomen hebben. Dit geldt zowel op het niveau van schuldhulpverlening naar de cliënt als naar elkaar als betrokkenen in de keten. Ook wordt gewezen op de bureaucratie. Als voorbeeld wordt genoemd dat ouders een kostenpiek hebben bij de start van het nieuwe schooljaar, waarbij ze vervolgens bij Stichting leergeld moeten aankloppen voor een regeling. Een vergelijkbare situatie is, aldus de sociale diensten, die van de zorgtoeslag. Er zit een dubbelhartigheid in het beleid, die leidt tot een niet slimme en niet samenhangende aanpak, waarbij je vaak achter de feiten aan loopt. Het beleid moet gekanteld

worden of er moet ruimte gecreëerd worden om daar ervaring mee op te doen, aldus meerdere deelnemers.

Financieringsondernemingen geven aan beter inzicht te willen in de echte financiële situatie van cliënten, opdat geen onterechte acceptatie plaatsvindt. Dat is nu nog maar beperkt mogelijk.

Het burgerservicenummer komt ter sprake. De handelsinformatiebureaus geven aan in samenwerking met onder andere de NVB onderzoek te hebben gedaan naar het burgerservicenummer. Er is nog steeds een aantal onduidelijkheden. Dat spitst zich vooral toe op de voorwaarden waaronder het is toegestaan om het burgerservicenummer te gebruiken. Daarbij komt ook nog het probleem van meerdere personen met dezelfde identiteit. Het is belangrijk om op dit punt de grenzen en mogelijkheden verder te verkennen.

Om het minnelijke traject te versterken, geeft de NVVK aan actief te zijn met het vernieuwen van schuldhulpverlening waarbij de financiële stabiliteit van de schuldenaar uitgangspunt is en samenwerking met schuldeisers plaatsvindt. Verder worden convenanten afgesloten met verschillende landelijke schuldeisers en ook neemt de organisatie deel aan het marktinitiatief om tot schuldenregistratie te komen.

Van de zijde van de departementen wordt onder meer ingebracht dat:

- de wijziging van de WSNP ook zal bijdragen aan een betere uitvoering, waarbij het onder meer gaat om een dwangelement in het minnelijke traject (Justitie);
- Justitie neemt het initiatief om te starten met Arrondissementaal Schuldhulpberaad (ASB). Doel hiervan is te komen tot een meer adequate en doelmatige uitwisseling van gegevens tussen de regionale ketenpartners.
- VROM zegt toe het voortouw voor de werkgroep preventie op zich te nemen.
- het plan van aanpak maatschappelijke opvang Rijk & G4 erop gericht is om de leefsituatie van mensen die dak- of thuisloos zijn (of dat dreigen te worden) te verbeteren. Het plan is een intensivering van de reeds bestaande gezamenlijke aanpak, een extra impuls. Dit plan en de ontwikkelde instrumenten staat, in samenwerking met de VNG, ook open voor andere gemeenten (VWS);
- er een onderzoek wordt gestart naar de mogelijkheid de obstakels in het minnelijk traject weg te nemen rondom bepaalde CJIB boetes (Justitie);
- naar aanleiding van het amendement Noorman-Den Uyl, in 2006 25 miljoen extra wordt geïnvesteerd in de aanpak van problematische schulden. Hierbij gaat het onder andere om voorlichting en preventie en een subsidieregeling schuldhulpverlening (SZW).
- er in het kader van het bestrijden van financieel analfabetisme wordt gewerkt aan de ontwikkeling van de 'nationale strategie financiële geschooldheid' (Financiën).

De deelnemers geven aan op korte termijn winst te willen behalen. Er is bereidheid bij allen in kaart te brengen waar de belangrijkste knelpunten liggen en waar de winst te behalen is.

Inhakend op deze bereidheid, vraagt dagvoorzitter Terpstra aan de deelnemers om zo concreet mogelijk aan te geven wat de belangrijkste knelpunten bij de aanpak van problematische schulden zijn, om welke oplossingen en acties dit vraagt en hoe via betere samenwerking daaraan invulling kan worden gegeven.

Dit leidt tot het volgende overzicht van mogelijke aangrijpingspunten voor acties:

Knelpunten	Wat kan beter?	Hoe kunnen we beter samenwerken?
<ul style="list-style-type: none"> • Vroegsignaleringsproblematiek; • Wachtlijstproblematiek; • Doorlooptijd bij hulpverlening, bevoorschotting, uitkeringsdiensten en toeslagen verkorten; • Middelen, capaciteit, toegankelijkheid en klantgerichtheid gemeenten; • Overkreditering; • Capaciteit voor de psychosociale component; • Meer samenwerking op lokaal niveau (sociale diensten, schuldhulpverlening etc); • Vertrouwen in de partners bij het kiezen voor het minnelijk traject; • Gemeenschappelijke standaard tot aanpak van schuldenproblematiek 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer samenwerking door signalen (eerder) te koppelen, de regie bij gemeente.(SRL, Aedes) <ul style="list-style-type: none"> ○ Elkaar informeren over goede voorbeelden op lokaal niveau (EnergieNed, VNG); ○ Sneller melden van schulden die bij gemeenten (of andere partijen) uitstaan (Tilburg; ○ Beter zicht op schuldenaren (Divosa). • Meer aandacht voor preventie (NB capaciteitsprobleem) (MO-groep, NTO); • Actie tegen financieel analfabetisme (lead: ministerie van Fin.); • Minder makkelijk krediet verstrekken; • Certificering (tempo mee maken) (ANVS); • Door samenwerking vanuit sociale dienst ook beter zicht krijgen op werkenden met problematische schulden (Divosa); • Beter bereiken van groeiende groep niet zelfredzamen en zorgwekkende zorgmijders (outreaching werken à la Leger des Heils en de 'Er op af-teams' in Amsterdam) (ministerie van VWS); 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer informatie uitwisselen (eventueel oprichten van lokaal signaleringsplatform) (SRL); • Tussen de regio's ook meer van elkaar leren (via bijvoorbeeld regiobijeenkomsten, die door SZW zullen worden georganiseerd en door gemeenten te stimuleren deel te nemen aan de benchmark schuldhulpverlening); • Gemeenten als regisseur. Benut daarbij ook de groeiende invloed van de wethouder, die door de WMO verder wordt vergroot; • Meer vertrouwen in elkaar (erkennen van partners in de keten) (NVVK); • Convenanten op lokaal en bilateraal niveau; • Meer ruimte voor mensen in het veld om zaken op te lossen zonder dat 'bestuurders in de weg zitten'; • Afstemming beleid op rijksniveau (waaronder plan van aanpak maatschappelijke opvang van VWS en SZW in samenwerking met de G4; dit staat ook open voor andere gemeenten); • WSNP onder de loep. In ieder geval snel invoeren recente wetwijziging WSNP

HOE NU VERDER?

Op grond van de discussies zijn de deelnemers het eens om vier werkgroepen te formeren, die elk één hoofdthema voor haar rekening neemt. Bij iedere werkgroep zal een groep deelnemers zich aansluiten. Ook deelname van gemeenten/organisaties die niet op de Bestuurlijke conferentie aanwezig zijn, is mogelijk.

De werkgroepen formuleren hun eigen doelstelling en zorgen ervoor dat de initiatieven die er al zijn binnen deze thema's bij elkaar gebracht worden. Werkgroepleden spannen zich in om binnen de werkgroepen nieuwe acties te benoemen. De focus in de werkgroepen is: wat kan ik zelf doen en wat heb ik daarnaast van anderen nodig.

De werkgroepen zullen ambtelijk gefaciliteerd en gecoördineerd worden door het ministerie van SZW. In het najaar (vermoedelijk november) zullen de deelnemers van vandaag nogmaals bijeen komen om de uitkomsten van de werkgroepen te bespreken

Het overzicht van de vier werkgroepen, die de komende periode aan de slag gaan met het uitwerken en initiëren van oplossingsgerichte acties (per werkgroep wordt met trefwoorden de taakopdracht van de werkgroep aangeduid):

I. Werkgroep Preventie

- Sluitende aanpak/integrale benadering (incl. balans eigen verantwoordelijkheid van de burger)
- Onderwijs
- Vroegsignalering (incl. samenwerking met woningcorporaties en energieleveranciers)
- Snelle betaling (voorschot, uitkering)

Deelnemers: VNG, Divosa, MO-groep, EnergieNed, Aedes, Nibud, ministeries van VROM, OCW en SZW, gemeenten Amsterdam, Tilburg, Deventer.

II. Werkgroep Schuldeisers

- Overkreditering / acceptatiebeleid op lokaal niveau bilaterale afspraken maken
- Burgerservicenummer (incl. toegang tot GBA)
- Gegevensuitwisseling/schuldenregistratie, inclusief de gemeente als schuldeiser/Burger Service Nummer
- CJIB (boetebeleid) medewerking aan minnelijk traject

Deelnemers: ministeries van Financiën, Justitie en SZW, NVB, VFN, NTO, NVH, VNG, energiebedrijven, woningcorporaties

III. Werkgroep Schuldhulpverlening

- Minnelijke regeling boven WSNP
- Certificering op straffe van niet te worden ingeschakeld door gemeente, inclusief benchmark/BOREA-achtig initiatief?
- Zelfredzaamheid, gedragsverandering
- Activerende aanpak
- Goede voorbeelden uitwisselen

Deelnemers: Divosa, VNG, MOgroep, NVVK, ANVS, NVB, Ministeries van Justitie, SZW en EZ, gemeenten Dordrecht en Rotterdam (op voorstel van Amsterdam), LVSR

IV. Werkgroep Samenwerking

- Met wie, hoe en waar? Lokaal, regionaal?
- Gemeente als regisseur
- Vertrouwen
- Arrondissementaal overleg
- Signalen lokaal koppelen
- Wat is aanvullend nodig?

Deelnemers: Aedes, EnergieNed, LVSR, VNG, Divosa, MOgroep, Groningen, Ministeries van-Justitie, SZW en VWS

Tot slot

De staatssecretaris spreekt de hoop uit dat de nieuwe subsidieregeling Schulden (21 mln in 2006) ook een belangrijke bijdrage zal leveren aan de oplossing van het schuldenvraagstuk. Daarnaast roept hij de deelnemers op om de diverse achterbannen te informeren en op te roepen om positief mee te doen aan de geplande regionale bijeenkomsten en aan andere te formuleren acties op het terrein van de schulden.

Na deze woorden wordt de bijeenkomst onder dankzegging voor de inbreng en het uitgesproken commitment afgesloten door de dagvoorzitter.

Bijlage: Deelnemersoverzicht

BIJLAGE

DEELNEMERSOVERZICHT

Amsterdam	Dhr. A. Aboutaleb, wethouder Dhr. C. van de Louw, directielid DWI
Dordrecht	Dhr. Chr. J.W. Spigt, wethouder Mw. J. Storm, hoofd Afdeling Zorg
Tilburg	Dhr. G. Mevis, wethouder Mw. J. de Kock, hoofd Schuldhulpverlening
Groningen	Dhr. P. Verschuren, wethouder Dhr. W. Ravenshorst, beleidsadviseur
Deventer	Dhr. J. Fleskes, wethouder Dhr. R. Passchier, hoofd schuldhulpverlening
VNG	Mw. M. Schrijver, hoofd Werk en Inkomen
Divosa	Dhr. T. Thissen, voorzitter bestuur
NVVK	Dhr. G. Jaarsma, voorzitter Dhr. H. Wetzels, directeur
ANVS	Dhr. H.F. Werdmüller von Elgg, secretaris, ad interim voorzitter Dhr. H. Schaaj, adviseur
LVSR	Dhr. W. Willems, voorzitter Dhr. E. Radius, projectleider Sociaal Raadsliedenwerk MOgroep
NVH	Dhr. A. Vink, lid NVH, namens bestuur Dhr. J. Holvast, adviseur
MO-groep	Dhr. R. Bovenberg, bestuurslid Mw. Ch. Vermunt, adviseur bureau MOgroep
EnergieNed	Dhr. P.C. Witlox, lid dagelijks bestuur Dhr. R.J. Kaljee, adviseur
Aedes	Dhr. W. van Leeuwen, voorzitter Dhr. W. Reedijk, programmamanager Ontwikkeling en Innovatie
NTO	Dhr. W. Jongen, directeur NTO
NVB	Dhr. B. de Nie, adviseur
VFN	Dhr. P van der Bosch, bestuurslid
Min SZW	Dhr. H.A.L. van Hoof, staatssecretaris
Min Financiën	Dhr. B. Ter Haar, plaatsvervangend TG, directeur Financiële Markten
Min Justitie	Dhr. M.J.J. van den Honert, Directeur Strategie Rechtspleging
Min EZ	Dhr. B. Leefink, directeur Algemeen Economische Politiek
Min VWS	Dhr. J.B. van den Berg, senior coördinator directie Maatschappelijke Ondersteuning
Min VROM	Mw. A. W.H. Bertram, DG Wonen

Overige aanwezigen:

Min SZW	Mw. P. Lugtenburg, mw. J. Tijdink, mw. A. Sastromedjo, mw. I. Neefjes, mw. M. Cartier van Dissel, dhr. A. Krol, mw. C. v.d. Bovenkamp, mw. M. Lamers.
Overige departementen Berenschot	Dhr. P. Wagenmakers, min Justitie, Mw. C. Crum, min. Financiën Dhr. H.G. Bakker, dhr. J. Gelever, mw. A. C. Elias